

Krzysztof Ślebzak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-5029-4241

e-mail: slebzak@amu.edu.pl

Recenzja książki Karoliny Badury pt. *Unternehmensmitbestimmung im deutsch-polnischen Rechtsvergleich. Eine Untersuchung des deutschen und polnischen Systems der Arbeitnehmerbeteiligung in Gesellschaftsorganen*

A review of Karolina Badura's book *Unternehmensmitbestimmung
im deutsch-polnischen Rechtsvergleich. Eine Untersuchung
des deutschen und polnischen Systems der Arbeitnehmerbeteiligung
in Gesellschaftsorganen*

Recenzowana monografia¹ została przedłożona i obroniona na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Monachium jako rozprawa doktorska (w 2020 r.). Promotorem pracy był prof. dr Richard Giesen. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr Martin Franzen oraz prof. dr hab. Aleksander Kappes. Podstawowym celem pracy było kompleksowe przedstawienie problematyki związanej z partycypacją pracowniczą w aspekcie porównawczym. Została temu podporządkowana struktura rozprawy, która składa się łącznie z 9 rozdziałów. Poza częścią wprowadzającą (rozdział I), autorka omawia zagadnienia dotyczące: 1) ewolucji i podstawy partycypacji pracowniczej w Polsce i w Niemczech (rozdział II), 2) partycypacji pracowniczej na płaszczyźnie krajowej (rozdział III), 3) partycypacji pracowniczej na płaszczyźnie europejskiej (rozdział IV), 4) partycypacji pracowniczej w systemie zbiorowych stosunków pracy (rozdział V), 5) partycypacji pracowniczej a corporate governance (rozdział VI), 6) przyszłości partycypacji pracowniczej (rozdział VII). W rozdziale VIII dokonano podsumowania najważniejszych ustaleń, zaś rozdział IX (ostatni) poświęcono refleksjom nad perspektywami partycypacji pracowniczej.

Nie ulega wątpliwości, że omawiana książka stanowi dogłębne kompendium wiedzy na temat partycypacji pracowniczej w Polsce i w Niemczech, w którym autor-

ka posłużyła się każdą ze znanych w naukach prawnych metod badawczych, przeprowadzając rozważania w kontekście bardzo szerokiej perspektywy. Z punktu widzenia wymogów stawianych rozprawom doktorskim według prawa polskiego szkoda, że w rozdziale I, lit. B *Ziel und Gang der Untersuchung* nie udało się lepiej zaprezentować fragmentów tez badawczych, które pojawiają się w dalszej części rozprawy, tym bardziej że część prowadzonych rozważań jest wyjątkowo interesująca. Mam tu na myśli zwłaszcza wywody zawarte w rozdziale II. Uważam go za szczególnie wartościowy, mimo że ma charakter historyczny. W sumie jest prawie dwieście stron tekstu, bez którego nie jest możliwe zrozumienie aktualnego stanu prawnego, który ściśle koresponduje nie tylko z określoną sytuacją społeczno-gospodarczą, ale przede wszystkim ustrojem państwa i leżącą u jego podstaw ideologią. Po raz kolejny widać, że zwłaszcza w tych gałęziach prawa, w których stanowi ono szczególnie instrument rozwiązywania problemów społecznych (czy to kwestii robotniczej, czy socjalnej), rozważania dotyczące genezy i ewolucji poszczególnych instytucji mają nierzadko większą wartość aniżeli dogmatyczna analiza aktualnie obowiązujących regulacji prawnych. Dlatego z dużym zainteresowaniem zapoznałem się również z tą częścią rozprawy, która dotyczy ideologicznych podstaw partycypacji pra-

cowniczej, co autorka przedstawiła w kontekście ideowych założeń socjalizmu, marksizmu, społecznej nauki Kościoła katolickiego oraz ewangelicznej nauki społecznej, liberalizmu, koncepcji samorządności czy w końcu idei demokracji gospodarczej. Nie zabrakło również wskazania ramowych uwarunkowań prawnych wynikających nie tylko z regulacji ustaw zasadniczych, ale i europejskich gwarancji partycypacji pracowniczej czy strukturalnych założeń i zasad leżących u podstaw zbiorowego prawa pracy. Gdyby jako główny problem badawczy rozprawy (jak również tytuł) osadzić w kontekście społeczno-gospodarczych oraz ideologicznych uwarunkowań możliwości realizacji idei partycypacji pracowniczej, to omawiana część recenzowanej monografii z powodzeniem mogłaby stanowić samodzielne opracowanie naukowe.

Rozdziały III i IV mają natomiast charakter sprawozdawczy, mimo że autorka przeprowadzała dogmatyczną analizę unormowań dotyczących partycypacji pracowniczej na poziomie krajowym oraz europejskim. Treść obu rozdziałów jest zatem przewidywalna, co wynika już z tytułów poszczególnych rozdziałów. W rozdziale II zarówno z perspektywy polskiej, jak i niemieckiej przedmiotem zainteresowania są m.in. prawne podstawy partycypacji pracowniczej, zakres zastosowania regulacji dotyczących partycypacji oraz szczególne formy partycypacji, w tym w szczególności w ramach spółki akcyjnej. Podobnie rzecz się przedstawia, gdy omawia się partycypację pracowniczą na gruncie europejskim, gdyż omówieniu podlega europejska spółka akcyjna oraz spółdzielnia europejska.

Do interesujących należy zaliczyć kolejne rozdziały. W rozdziale IV uwaga zostaje skoncentrowana na relacji partycypacji do różnych form reprezentacji interesów pracowniczych. Chodzi więc zarówno o reprezentację przez związki zawodowe, jak i pozazwiązkowe formy przedstawicielstwa. Niewątpliwą nowością jest spojrzenie na kwestię partycypacji pracowniczej jako instrumentu kontroli oraz kierowania w kontekście koncepcji corporate governance. Temu zagadnieniu służy rozdział VI.

W zasadniczej części merytorycznej pracy mamy więc do czynienia z bardzo wyczerpującym i obszernym omówieniem poszczególnych regulacji i ich dogmatycz-

noprawną analizą. Autorka niewątpliwie wykazuje ponadprzeciętną znajomość prawa, jak również umiejętność prowadzenia samodzielnych rozważań prawniczych.

Jak zazwyczaj w przypadku prac prawnoporównawczych, można jednak postawić pytanie o ich zasadniczy sens, zwłaszcza gdy uwarunkowania ustrojowe, społeczne, gospodarcze oraz kulturowe są tak odległe, że porównanie sprowadza się w zasadzie do kompleksowego przedstawienia dwóch całkowicie samodzielnych systemów prawnych, w których w określony sposób została unormowana określona instytucja (tutaj partycypacja pracownicza), co z kolei mogłoby stanowić podstawę do napisania dwóch rozpraw. W przypadku recenzowanej rozprawy tak jednak nie jest, gdyż dzięki zaprezentowaniu szerszej perspektywy historyczno-ideowej, jak również uwarunkowań wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej widać jak różne mogą być modele realizacji partycypacji pracowniczej.

Ostatnie trzy rozdziały książki stanowią swoiste podsumowanie, które rozpoczyna się omówieniem projektów regulacji prawnych dotyczących partycypacji pracowniczej (rozdział VII). W rozdziale VIII natomiast kompleksowo przedstawiono wnioski, do których doprowadziły wcześniejsze rozważania, jak również postulaty *de lege lata* oraz *de lege ferenda*. Podobny zresztą cel realizuje rozdział IX, tyle że ma on charakter bardziej refleksyjny.

Nie ulega wątpliwości, że recenzowana książka jest bardzo wartościowa z merytorycznego punktu widzenia. Dla polskiego czytelnika, zwłaszcza adepta nauki bądź jej przedstawiciela, należałoby jednak polecić przedmiotowe opracowanie również z innego punktu widzenia. Chodzi o metodologię pisania tzw. prac na stopień, w szczególności gdy spojrzeć na strukturę książki ujętą w spisie treści. Nie chodzi bynajmniej o jego wielkość (w sumie bowiem przegląd spisu treści „Inhaltsübersicht” oraz spis treści „Inhaltsverzeichnis” liczą 14 stron), ale jego uporządkowanie, odzwierciedlające ściśle tok rozumowania oraz prowadzonych rozważań. Jest to zatem właściwie lektura obowiązkowa dla każdego, któremu bliskie jest prawo pracy, a zwłaszcza ta jego część, która dotyczy zbiorowych stosunków pracy i partycypacji pracowniczej.

Przypisy/Notes

¹ Badura, K. (2021). *Unternehmensmitbestimmung im deutsch-polnischen Rechtsvergleich. Eine Untersuchung des deutschen und polnischen Systems der Arbeitnehmerbeteiligung in Gesellschaftsorganen*. Berlin: Duncker & Humblot. <https://doi.org/10.3790/978-3-428-58148-1>